

DIÀLEG

De moviments intestinals a moviments literaris

D. SAM ABRAMS

Abans d'entrar en matèria, per endavant demano excuses als meus possibles lectors per obligar-los a passar per l'experiència desagradable de baixar al món fangós del safareig literari. No m'interessen les xafarderies literàries en si, perquè són degradants, però, en aquest cas, m'interessen els principis generals que oculten. Exposo els antecedents que fan al cas, però sense recrear-m'hi.

Tot comença a la deslluïda cerimònia de lliurament dels premis dels Jocs Florals de Barcelona el passat dia 24 de maig. Es procedia al torn d'intervencions dels tres guardonats, per ordre invers (Viola d'Argent, Englantina d'Or i Flor Natural), que solen dir unes paraules sobre el contingut del llibre i lleixen una mostra del seu treball. Encara ressonaven a l'infrapoblat Saló de Cent els versos finals dels poemes de *Llibre de cera*, de Pere Joan Martorell, guanyador de la Viola d'Argent, i li tocava el torn a Francesc Garriga, que, amb el seu llibre *La nit dels peixos*, havia estat mereixedor sobrat de l'Englantina d'Or.

Amb to sarcàstic Garriga va donar públicament les gràcies al jurat per un "premi de consolació" després de quatre dècades d'obra literària i de dedicació a la difusió de la llengua i la cultura del seu país. A continuació, a tall de salutació fervorosa a ells, ens va assegurar que "només" hi havia tres "imparables" de veritat (Sebastià Alzamora, Hèctor Bofill i Manuel Forcano) i amb ells compartia la seva recerca d'una llengua poètica "nova", que s'allunyés del sentimentalisme, del romanticisme i del neonoucentisme.

L'endemà dos periodistes culturals van continuar amb el tema. Un periodista, Bernat Puigtobella, va furgar a la ferida recollint unes declaracions de Francesc Garriga acusant-me de ser "entrenador" d'imparables, mentre l'altra periodista, Eva Piquer, afirmava que hi ha qui diu que els Jocs Florals han perdut credibilitat des que guanyen tants imparables. I, de passada, deixeu-me dir-li a Bernat Puigtobella que encantat de ser *coach* d'imparables, si és que ho sóc, i demanar-li a Eva Piquer que repassi la llista de sis membres de la seva mateixa generació literària que van guanyar el premi Carles Riba entre el 1984 i el 1997.

Ara puc deixar enrere l'anècdota particular per anar a cercar la categoria general. I val la pena, perquè em sembla que l'anècdota que us he referit amaga dos principis universals equivocats, que debiliten la literatura catalana sense cap necessitat. Em refereixo a la confusió de valors culturals i, encara més greu, la

substitució de la jerarquització per l'exclusivisme.

La confusió de valors. Em sembla molt i molt bé que qualsevol autor de certa edat demani reconeixement per la seva obra literària i els seus esforços en defensa de la llengua i la cultura. Justament un dels problemes que té la cultura catalana és la falta de canals de reconeixement per a tota una obra i tota una trajectòria vital. Deia Josep Carner que Catalunya era una devoradora d'homes (i, afegiria, de dones, també), perquè la cultura catalana et treu el suc i moltes vegades no et dóna les gràcies. El món cultural català és certament un món molt dur, molt poc educat i molt desagraït. Ara bé, aquest fet no justifica en absolut la confusió de valors de confondre un certamen literari amb un premi de reconeixement.

En definitiva, es tracta de dues categories absolutament separades. Un premi de reconeixement com el Premi d'Honor és un premi a tota una trajectòria i tota una carrera intel·lectual, sense especificar cap obra en concret. En canvi, un certamen com els Jocs Florals és un exercici estètic en què un jurat qualificat tria el recull més excel·lent a nivell artístic sense entrar en cap consideració extraliterària com l'edat de l'autor, la seva classe o incidència social, el seu lloc de residència o naixement, el seu sexe, etc. La regla d'or dels premis literaris, i em perdonaran l'obvietat, és apostar únicament per la qualitat intrínseca de les obres presentades. És l'única manera de no confondre's i omplir les llistes de guardonats amb noms d'autors que no resistiran el pas del temps.

També és confondre's de valors el fet de prendre una notícia cultural per un article d'opinió. No cal omplir notícies culturals amb tendenciositats que només entenem el reduït nombre de persones que estem a la palestra literària. De fet, crec que és injust de cara al públic lector general utilitzar-lo de camuflatge per enviar missatges gremials d'àmbit restringit. Existeixen moltes plataformes per expressar les opinions obertament sense

haver de recórrer a la confusió de valors. Els dos periodistes culturals a l'udits són persones intel·ligents, lectors de privilegi i escriptors de vàlua, de manera que seria preferible que es dediquessin a enriquir el panorama amb les seves opinions més que autoritzades.

La substitució de la jerarquització per l'exclusivisme. A hores d'ara, afirmar que d'imparables n'hi ha exclusivament tres és ser obtús i negar-se a l'evidència. És excloure, és a dir, "tancar a fora", per qüestions extraliteràries de caprici o d'amistat, en lloc de jerarquitzar o ordenar per valors estètics. Posem uns exemples concrets: en aquests moments, dibuixar una frontera que separi Manuel Forcano de Txema Martínez Inglés,

els efectes negatius de l'exclusivisme i els efectes beneficiosos de la jerarquització. *The New York School of Poets* va començar com un grup d'amics poetes (John Ashbery, Kenneth Koch, Frank O'Hara i James Schuyler) que vivien a la ciutat de Nova York i s'estimaven, s'estimaven i s'odiaven entre si. Aquesta famosa "escola" s'ha mantingut com a cercle clos i exclusiu fins al punt que avui els tres grans poetes, Ashbery, O'Hara i Schuyler, superen el marc que els pretén enquadrar, i la baula fluixa de la cadena, Koch, cau en el buit. De tant mantenir el grup com a entitat exclusiva entre amics, al final ha perdut completament el seu sentit. I si no em creuen ja poden consultar la nova antologia *The New York Poets*, del poeta Mark Ford.

En canvi, el romanticisme anglès, que va començar amb un experiment literari, *Lyrical Ballads* (1798), fet entre dos amics, Coleridge i Wordsworth, no es va mantenir en exclusiva i va anar aplegant antecessors com William Blake i contemporanis o seguidors com Byron, Keats i Shelley, fins a convertir-se en un moviment literari que desbordava la proposta inicial. I, després, a causa de l'extraordinària riquesa i vastitud, els crítics han hagut de jerarquitzar els autors perquè ens sigui possible d'entendre'ns. Ni Coleridge ni Wordsworth van exigir mai l'exclusiva de la patent del moviment. Van quedar com a pares històrics d'un moviment que els superava. Els moviments literaris neixen a partir dels gestos d'unes persones amigues o ben avingudes i, després, si el moviment val res a nivell estètic, van aglutinant adeptes fins a enriquir-se i desbordar les seves directrius fundacionals. Sempre ha estat així, de manera que retenir l'exclusiva per als tres fundadors del grup imparable és condemnar-lo a morir d'inanició.

I per una altra banda, prioritzar la contribució dels tres imparables a la creació d'una llengua poètica nova, excloent voluntàriament els gegants en aquest camp, com Antoni Clapés, Bartomeu Fiol, Carles Hac Mor, Joan Margarit, Arnau Pons, Albert Ràfols-Casamada, Màrius Sampere, Lluís Solà i Víctor Sunyol, em sembla un exemple més dels resultats tràgics de suplantar la jerarquització amb l'exclusivisme.

La literatura catalana ja té prou enemics al ministeri de Cultura, a la conselleria de Cultura i en altres llocs de l'estament públic a Catalunya, en segons quins nivells d'ensenyament, en segons quines llibreries, en segons quins mitjans de comunicació, etc. No cal, des de dins, entre els mateixos protagonistes, confondre naps amb cols, amb efectes negatius, o escanyar iniciatives creatives per qüestions que, al capdavant, no tenen res, però res, a veure amb la literatura ni la cultura en si. El món de la literatura i la cultura s'han de regir per un sistema de valors estètics ben sòlid, acompanyat d'unes virtuts humanes que es diuen exigència, honorabilitat, sinceritat i altruisme.

LLUÏSA JOVER

Maria Josep Escrivà o Joan-Elies Adell, o una altra que separi Sebastià Alzamora i Hèctor Bofill de Lluís Calvo, només pot correspondre a un exclusivisme basat en qüestions de tipus personal o històriques i no al judici merament estètic.

Per tal de no caure en un localisme massa estret, anem a veure un parell de casos internacionals per entendre millor